

Донецчина (с. 84), Донщина (с. 85), Забужжя (с. 136), Закарпаття (с. 138), Опілля (с. 281), Підлящина (с. 298), Пінщина (с. 299), Пряшівщина (с. 317), Поділля (с. 310), Покуття (с. 311), Полісся (с. 312), Холмищина (с. 417), Вороніжчина (с. 60) та інші, а також етнічних груп: лемки (с. 222), бойки (с. 32), гуцули (с. 72).

Словник має величезне науково-пізнавальне, інформативне значення. Адаже чи кожному українцеві відомо, що таке *цитра* (с. 427), *цвінця* (с. 427), *денцівка* (с. 80), *кувиця* (с. 213)?

Наприклад, надзвичайно цікаво дізнатися, що таке *нісенітниця* (с. 277) – *небилиця* (с. 276) – *побреженька* (с. 307) – “невелике усне оповідання розважального змісту, комізм якого будується на дотепно скомпонованих алогізмах та каламбурі” (с. 276).

Або інше: що таке *прозивалки* (с. 317) – *дражнилки* (с. 86) – жанр дитячого фольклору, в основі якого лежить гумористичний, іноді сатиричний зміст (с. 86). Що таке *чукикалки*, *лічилки*, *шумки*, – ви можете дізнатися із словника-довідника “Українська фольклористика”.

Словник-довідник “Українська фольклористика” – це саме те, чого бракувало нашій науковій думці. Адаже усвідомлення своїх витоків, усвідомлення взаємозв'язку покоління у духовному плані, переконання в єдності етнотипів – передумова стійкості нації, її духовної і фізичної спроможності, інтелектуальної сили. Навчаючи учнів, студентів за цим джерелом, з ранніх літ матимемо можливість формувати всебічно і гармонійно розвинену особистість, виплекану на ідеалах національної гідності, національної виокремленості.

Перша ґрунтовна й об'ємна лексикографічна ластівка – словник-довідник “Українська фольклористика” виступає суттєвим науковим, науково-навчальним джерелом, доповнюючи попередні праці з фольклористики.

Аж ніяк не применшуючи інших розвідок з цієї галузі, що передували рецензованій праці, хочеться наголосити на тому, що “Українська фольклористика” своєю появою засвідчила ступінь наукових досягнень українських фольклористичних студій у різних їх аспектах.

Рецензований словник-довідник – своєрідне наукове узагальнення багатовікового фольклористичного досвіду національної школи фольклористики. З огляду на це підготовку і видання словника-довідника “Українська фольклористика” розцінюємо як суттєвий внесок у науково-дослідну скарбницю національної культури.

Знайомство з матеріалами цього словника-довідника (особливо, якщо це буде іноземець) відкриває світ української культури, українських звичаїв і обрядів, української ментальності, зрештою – української душі – багатой, талановитой, всебічно обдарованой.

Рецензії

Петро КОСТЮЧОК

БУКОВИНСЬКА ЕТНОГРАФІЧНА ЗОНА У НОВОМУ НАУКОВОМУ ВИСВІТЛЕННІ

Petro KOSTYUCHOK. On Bukovinian Ethnographic Zone in New Scientific Light.

Мойсей А.А. Аграрні звичаї та обряди у народному календарі східнороманського населення Буковини / А.А.Мойсей.- Чернівці: Друк-АРТ, 2010.- 320 с., 36 іл.

Проблема, розглянута у запропонованій монографії, нова для вітчизняної етнології. В українській історіографії вивчення традиційної культури етнічних груп і національних меншин до останнього часу проводилось фрагментарно. Подібний стан справ характерний і по відношенню до східнороманського населення Буковини. Проте останніми роками порушена тема почала активно розроблятися молодими дослідниками у науково-практичній площині. Так, завдяки зусиллям чернівецького вченого Антонія Мойсея науковий загал міг ознайомитись із біографією та творчою діяльністю румунського етнографа С.Ф.Маріана¹, плеядою румунських дослідників традиційної культури населення Буковини другої пол. XIX – поч. XX ст.: І.Сбієрою, Є.Нікуліце-Воронкою, Д.Даном, Л.Боднереску, А.Горовеєм, Т.Памфіле та інших², та комплексним дослідженням “Магія і мантика у народному календарі східнороманського населення Буковини”³.

Рецензована нами книга продовжує розпочату роботу у галузі вивчення системної народної календарної обрядовості східнороманського населення Буковини. Вона структурно охоплює основні елементи тематики народного календаря: регламентація часу та стру-

¹Мойсей А.А. Сіміон Флоря Маріан – етнограф Буковини / А.А.Мойсей.- Чернівці, 2003.- 160 с.

²Мойсей А.А. Традиційна культура населення Буковини у наукових працях румунських дослідників другої половини XIX – початку XX ст. / А.А.Мойсей.- Чернівці: Рута, 2005.- 304 с.

³Мойсей А.А. Магія і мантика у народному календарі східнороманського населення Буковини / А.А.Мойсей.- Чернівці: ТОВ “Друк Арт”, 2008.- 320 с., іл. 16.

ктура народного календаря (просторові і часові уявлення у традиційному світогляді; річний цикл календарних свят; такі структурні елементи, як звичаї та обряди, пов'язані з вогнем, водою, рослинністю, культом померлих, ремінісценції вікової ініціації молоді); скотарський (цикл скотарських свят, народний культ покровителів хижих звірів та змії) і землеробський (обряди, пов'язані із сільськогосподарськими роботами; заклинання врожаю) календарі; зимові драматичні обряди.

В монографії проаналізовані основні риси народного календаря румунської і молдавської етнічних груп. Серед них слід відзначити збереження опорних позицій в існуючій календарній системі (сезонність, урахування сонцестоянь і рівнодень, Новий рік, ритуали господарського циклу та інше), що, до речі, ще не розгубила магічну основу багатьох звичаїв та обрядів. Його амальгама з церковним календарем становить основу обрядового календаря, за яким звіряє свій пульс румуномовна громада Буковини.

Крім того, в монографії підкреслена та особливість буковинської етнографічної зони, яка полягає у кращому збереженні народних традицій у порівнянні із основними українськими етнічними територіями. Дана констатація, насамперед, розповсюджується на консервацію певних дохристиянських обрядів.

Компаративний аналіз календарної обрядовості східних романців та українців виявив як велику кількість спільних етнокультурних рис, так і ряд відмінних звичаїв та обрядів, які слугують водночас етнодиференційуючими маркерами.

Специфіку і наявність певних закономірностей у поширенні характерних ритуалів на території буковинської етнографічної зони автор спробував показати через картографічний аналіз. З його допомогою були виявлені явища, які мають рівномірний характер поширення, були окреслені центри концентрації певних календарних ритуалів, обрядові дійства локального масштабу.

У книзі вперше друкуються низка ритуальних текстів, виявлених під час польових досліджень, які в основному відносяться до зимових драматичних обрядів. На їх основі автор виводить певні закономірності їх еволюції, процесу деградації.

Велика кількість фотоматеріалів, вміщених у роботі виводить читача на візуальний ракурс ритуалів та їх учасників. Вони допомагають не лише уточнити якісний і кількісний склад учасників різдвяно-новорічних гуртів ряджених, їх костюмацію, але і підійти до певних висновків щодо цих компонентів карнавальної ритуаліки.

Вражає ґрунтовність джерельної бази дослідження, яка зібрана на основі писемних джерел XV – першої пол. XIX ст., матеріалів архівно-музейних установ України, Румунії, Республіки Молдови (XVI–

II–XIX ст.), відповідей на етнографічні анкети XIX – поч. XXI ст.; народознавчих антологій; монографій сіл та робіт, присвячених етнографічним зонам Буковини (XX – поч. XXI ст.).

Важливе місце у роботі належить польовим етнографічним матеріалам, зібраних під керівництвом автора на території Чернівецької обл. України та Сучавського повіту Румунії протягом 1997–2009 рр. Вони надали можливість скористатись методом типологізації в аналізі аграрних звичаїв та обрядів у народному календарі. Картографування та типологізація інформації стосовно народного календаря здійснені на основі даних з понад 295 українських та румуномовних сіл Буковини, зокрема румуномовних Чернівецької обл. – 65; румунських Сучавського повіту – 142; українських Чернівецької обл. – 79; українських Сучавського повіту – 9. Досліджено близько 60% румуномовних сіл Чернівецької обл. (65 з 108 румуномовних та змішаних сіл).

Для системного підходу до висвітлення означеної тематики, автор розглянув в окремому розділі соціальні та етнокультурні процеси на Буковині у XIX – на поч. XXI ст.

Враховуючи етноконтактну специфіку Буковинського регіону, багатовікове співіснування представників східнороманської та східнослов'янської цивілізації, наскрізним мотивом дослідження виступає порівняльна характеристика основних елементів народного календаря етнічних спільнот Буковини: українців, румунів і молдаван. Компаративний аспект в буковинській етноконтактній зоні, на думку автора, становиться важливим у контексті дослідження проблем пограниччя. Вони великою мірою відбивають тенденції, притаманні, у більшій чи меншій мірі, цілому ряду погранич в Європі. Притому, у порівнянні з іншими європейськими прикордонними регіонами українсько-румунсько-молдавське етнічне пограниччя, що проходить територією Буковини, належить до тих регіонів, де характерною рисою є цивілізованість стану міжетнічних контактів, стає мирне співіснування та високий рівень міжкультурної взаємодії етнічних груп.

Знання традиційної культури східнороманського населення, яке на сьогодні складає близько 20% населення Чернівецької обл., мають сприяти скріпленню підвалин дружніх, толерантних взаємовідносин у демократичному суспільстві. Сказане вище дозволяє стверджувати, що перед нами книга, яка представляє інтерес для широкого кола етнологів, істориків, мовознавців, працівників музеїв та туристичної галузі, широкого кола читачів, які цікавляться історичним минулим.